

ISBN: 978-93-86327-58-1

INGLIZ VA O'ZBEK BADIY DISKURSI DINAMIKASIDA XUSHMUOMALALIK STRATEGIYALARINING SHARTLANISHI

Authors:

**RUZIYEVA NILUFAR
XAFIZOVNA**

Published by

Novateur Publication

466, Sadashiv Peth, M.S.India-411030

novateurpublication.org

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGIGIKA
INSTITUTI**

RUZIYEVA NILUFAR XAFIZOVNA

**INGLIZ VA O‘ZBEK BADIY DISKURSI DINAMIKASIDA
XUSHMUOMALALIK STRATEGIYALARINING SHARTLANISHI**

Buxoro-2024

Ushbu monografiya zamonaviy lingvistika sohasida ishlangan bo'lib, xushmuomalalik kategoriyasi va strategiyalarining sotsiopragmatik, sotsiolingvistik aspektini o'rganishga bag'ishlangan.

Ushbu monografiyada keltirilgan nazariy ma'lumotlar va xulosalardan tarjima nazariyasi va amaliyoti, sinxron tarjima, til aspektlari amaliyoti kabi fanlar ma'ruzalarida foydalanish mumkin. Shuningdek, monografiyada zikr etilgan natijalar bo'yicha ma'ruza matnlari tayyorlashda, malakaviy bitiruv ishlari va dissertatsiyalar yozishda, sohaga doir lug'atlar yaratishda foydalanish mumkin.

This monograph was written on the theme of modern linguistics which is devoted to the studies of the category of politeness and strategies of politeness and investigates the sociopragmatic, sociolinguistics aspects of this category.

The practical significance of the monograph was explained by the fact that it can be used in the system of higher education in sociolinguistics, pragmalinguistics, cognitive linguistics, discourse, translation theory and practice in special courses, as well as in the creation of textbooks, manuals and guidelines.

TAQRIZCHILAR:

Yusupova H.O'. - f.f.n., dotsent

Barotova M.B. - f.f.f.d., (PhD) dotsent

Monografiya Buxoro davlat pedagogika instituti ilmiy-texnik kengashining 2024-yil dekabrda 4-sonli qaroriga asosan nashrga tavsiya etildi.

KIRISH

Jahon tilshunosligida XX asrning soʻnggi va XXI asrning dastlabki yillarida pragmatik tilshunoslikning mustaqil yoʻnalish sifatida taraqqiy etishi, shu yoʻnalishda turli qoʻllanma va kitoblarning yaratilishi, shu sohani rivojlantirish qiyosiy aspektdagi tadqiqotlar qamrovini kengaytirdi. Tilshunoslikda xushmuomalalik maʼnosi va uning ifodalanish xususiyatlarini har tomonlama tadqiq etish shu yoʻldagi izlanioʻlardan biridir. Uzoq tarixiy taraqqiyot jarayonida ijtimoiy-lisoniy hodisa sifatida yuzaga kelgan oʻzbek tilidagi xushmuomalalik kategoriyasining tadqiqi tilshunosligimiz uchun boy faktik material berish bilan birga tilni amaliy jihatdan oʻrganuvchilar uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Garchi tilshunoslik sohasida xushmuomalalik kategoriyasining alohida oʻrganilishi uchun ilk qadam 1960 yillarning oxiri 1970 yillarning boshlarida boshlangan boʻlsada, ushbu tadqiqotmavzusi tilni qoʻllashning ham sotsial, ham lingvistik nuqtai nazardan oʻrganishga bagʻishlanganligi bilan zamonaviy tilshunoslikda dolzarblik kasb etadi. Xushmuomalalik kategoriyasining ingliz va oʻzbek adabiyoti namunalarida ifodalanishi til sathlarining sotsiolingvistik aspektda tahlil etilishi zamonaviy tilshunoslik talablariga hamohangdir. Biron-bir madaniyat alohida mavjud boʻla olmaydi va oʻzining faoliyatida boshqa madaniyatlar tajribasiga ham tayanib keladi. Mazkur oʻzaro taʼsirda madaniyatlarning turli "tillar" muloqoti inkor etib boʻlmaydigan faktlardan hisoblanadi.

Xushmuomalalik hamda asrlar davomida shakllangan hurmat kodeksining qatʼiy meʼyorlari belgilab qoʻyilgan ingliz va ming yilliklar davomida xalq ruhiyatida odob qadriyatlarini tarbiyalab kelgan oʻzbek lisoniy madaniyatida mavjud boʻlgan hurmat yoki xushmuomalalik kategoriyasini ijtimoiy va lisoniy nuqtai nazardan qiyoslab oʻrganish mazkur ishning dolzarbligidan dalolat beradi.

Shunday fikr mavjudki, madaniy tafovutlar asosida kommunikatsiyadagi farqlar yotadi. Bu esa, oʻz navbatida, hozirgi davr jahon tilshunosligining dolzarb

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. XUSHMUOMALALIK STRATEGIYALARI KOMMUNIKATIV KATEGORIYA SIFATIDA.....	12
1.1. Zamonaviy tilshunoslikda xushmuomalalik kategoriyasi tadqiqi yoʻnalishlari.....	12
1.2. Nutqiy muloqotda hamkorlik va xushmuomalalik tamoyillari va mutanosiblik darajasi	34
I bob boʻyicha xulosa.....	43
II BOB. BADIY DISKURSDA XUSHMUOMALALIK STRATEGIYALARINING NAMOYON BOʻLISHI.....	46
2.1. Ingliz lingvomadaniyatida xushmuomalalik kategoriyasining ijtimoiy-lisoniy shartlanishi.....	46
2.2. Oʻzbek lingvomadaniyatida xushmuomalalik kategoriyasining ijtimoiy-lisoniy shartlanishi.....	73
II bob boʻyicha xulosa.....	87
III BOB. INGLIZ VA OʻZBEK TILLARIDA XUSHMUOMALALIK STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	88
3.1. Ingliz va oʻzbek tillarida xushmuomalalik, mavqe va kontekstning sotsiolingvistik kategoriya sifatida voqelanishi	88
3.2. Ingliz va oʻzbek tillarida murojaat shakllari va mulozamat - manziratning sotsiolingvistik kategoriya sifatida voqelanishi	112
III bob boʻyicha xulosa.....	133
XULOSA	132
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.....	139

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI 4-KENGASH QARORI

13 dekabr 2024 yil.

2024.03.12.4/6.3.1-son

KO‘CHIRMA

Yig‘inlar zali

soat 15:00

Raislik qildi:

B.B. Ma’murov - Kengash raisi, Buxoro davlat pedagogika instituti rektori, p.f.d., professor

Ishtirok etganlar:

G.A.Murodova - Kengash kotibi

BuxDPI Kengashi a’zolari umumiy soni: 51 nafar

Qatnashdi: 46 nafar Kengash a’zosi va taklif qilinganlar (ro‘yxat asosida)

KUN TARTIBI:

6.3.1. Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi kafedrası o‘qituvchisi f.f.f.d. (Phd) Ruziyeva Nilufar Xafizovnaning **“Ingliz va o‘zbek badiiy diskursi dinamikasida xushmuomalalik strategiyalarining shartlanishi”** nomli monografiyasini nashrga tavsiya etish to‘g‘risida

Eshitildi: G.R.Akramova (Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor v.v.b.) – Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi kafedrası o‘qituvchisi f.f.f.d. (Phd) N.X.Ruziyevaning “Ingliz va o‘zbek badiiy diskursi dinamikasida xushmuomalalik strategiyalarining shartlanishi” nomli monografiyasini nashrga tavsiya etish uchun tayyorlanganligini ma’lum qildi.

Ushbu monografiya taqrizchilari: H.O‘.Yusupova-Buxoro davlat pedagogika instituti Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi kafedrası dotsenti, M.B.Barotova – Buxoro muhandislik-texnologiya instituti Xorijiy tillar kafedrası dotsenti.

Ushbu monografiya belgilangan talablarni to‘la qamrab olgan. Keltirilgan dalillar o‘zining ilmiy jihatdan asoslanganligini, sodda va tushunarli tarzda yozilganligi bilan shu davrgacha nashr etilgan adabiyotlardan farq qilishini bildirib, monografiyani nashrga tavsiya qildi.

Kun tartibidagi masala muhokama qilinib, **Kengash qaror qiladi:**

1. Kun tartibidagi masala yuzasidan Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor v.v.b. G.R.Akramovning ma'ruzasi ma'lumot va ijro uchun qabul qilinsin.

2. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi kafedrası o'qituvchisi f.f.f.d. (Phd) N.X.Ruziyevaning "Ingliz va o'zbek badiiy diskursi dinamikasida xushmuomalalik strategiyalarining shartlanishi" nomli monografiyasini yaratishda barcha talablarga rioya qilinganligi inobatga olinsin.

3. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi kafedrası o'qituvchisi f.f.f.d. (Phd) N.X.Ruziyevaning "Ingliz va o'zbek badiiy diskursi dinamikasida xushmuomalalik strategiyalarining shartlanishi" nomli monografiyasi nashrga tavsiya etilsin.

BuxDPI Kengash raisi
BuxDPI Kengash kotibi

B.B. Ma'murov
G.A. Murodova